

Dagsentertilbud på verdens tak

Tekst: Anette Andrea Haugrud Kastnes

Jeg valgte å gjennomføre min siste praksisperiode som vernepleierstudent ved Høgskolen i Sør-Trøndelag i Nepal sammen med 6 andre studenter. Vi bodde og hadde praksis i landet i 3 måneder før vi reiste hjem med ny kunnskap om vår rolle som vernepleier i en annen kultur. Mine opplevelser og erfaringer fikk meg til å tenke over hvordan vi som studenter kunne bidra på dagsentrene i Nepal, til tross for få ressurser.

I løpet av vernepleierutdanningen lærer vi mye om hvordan vernepleieren kan tilrettelegge for mennesker med ulike utfordringer. Mye av denne kunnskapen bygger på at vi har materielle og økonomiske ressurser til rådighet. Slik er dessverre ikke realiteten for alle som tar vare på personer med psykisk utviklingshemning. Tilbudet i Nepal er svært ulikt systemet vi har i Norge. Det offentlige har ingen tilrettelagte tiltak for personer med psykisk utviklingshemning og dette har ført til at driften av dagsentrene er avhengig av foreldre og organisasjoner. En konsekvens er at ansatte på dagsentrene ikke nødvendigvis har nok teoretisk kunnskap om psykisk utviklingshemning. Dette fører til at opplæringen og aktivitetene på dagsentrene tar lite hensyn til de ulike forutsetningene elevene har.

På grunn av alle disse faktorene er det et behov for metoder og kunnskap som kan gjøre hverdagen enklere for både barn og ansatte på dagsentrene i Nepal.

Hvordan legge til rette for tilrettelegging?

Inkludering og tilrettelegging er en kulturell og kontekstavhengig prosess som ikke har en fast fremgangsmåte som kan føre til sikker suksess. Kunnskap og grunnleggende forståelse er derimot et nødvendig utgangspunkt på tvers av kulturer for å kunne begynne arbeidet med tilrettelegging. Denne forståelsen deles inn i tre hovedfaktorer for at målet om tilrettelegging skal være realistisk og bærekraftig i en naturlig kontekst:

Gode venner på Dhading Day Care Center.
Foto: Anette Kastnes.

- 1. Grunnlag:** For å kunne tilrettelegge må alle involverte ha samme grunnleggende verdier, prinsipper og holdninger. Grunnlaget må ikke være perfekt ved start, men det er svært viktig at det er i fokus under hele prosessen slik at det utvikler seg parallelt med tilretteleggingsarbeidet.

- 2. Kontekst og kultur:** Strategier for å oppnå et tilrettelagt tilbud må utformes lokalt med lokale ressurser for at de skal være brukbare i et langsiktig perspektiv.
- 3. Evaluering og refleksjon:** Å tilrettelegge er en prosess i utvikling og stadig endring. For at metodene skal være aktuelle må alle parter evalueres og reflektere rundt arbeidet. (Stubbs 2008)

For at arbeidet skal lykkes er det essensielt at det lokale samfunnet blir involvert og engasjert.

Kontekst og kultur

For at arbeidet skal lykkes er det essensielt at det lokale samfunnet blir involvert og engasjert.

Det er viktig å unngå at nye metoder og

ny kunnskap blir presset på samfunnet fra en utenforstående part. Bruk av lokale ressurser øker sjansen for at tilretteleggingsarbeidet skal lykkes på lengre sikt. Slike ressurser kan være for eksempel lokale lærere, familiemedlemmer og innbyggere ellers. For å kunne bygge videre på grunnlaget er det ifølge Stubbs (2008) tre faktorer som er viktige for den videre utviklingen:

- Den praktiske situasjonen
- Tilgjengelige ressurser
- Lokal kultur

Den praktiske situasjonen for arbeidet kan gi mange muligheter og begrensninger. Her må dagens situasjon for personer med psykisk utviklingshemning både lokalt og nasjonalt vurderes. I tillegg må en sette seg inn i politiske føringer og lovverk. For å

Morgentrim på Satyam Day Care Center. Fotograf: Renate Arnet.

lykkes er det viktig å ha en oversikt over barrierer som kan påvirke arbeidet.

Tilgangen på ressurser varierer mye, men det er viktig å ikke la det legge styringen for hva en kan oppnå. Med ressurser menes både mennesker, penger og kunnskap. Ofte vil det være like viktig å informere og lære opp mennesker som å ha utstyr.

Lokal kultur må tas med i beregningen når en planlegger hvordan tilretteleggingen skal skje. Tradisjoner som kan begrense

arbeidet er for eksempel et ensidig fokus på akademiske ferdigheter og ikke på allsidig utvikling. Et eksempel på en kulturell ressurs i Nepal er fokuset på fellesskap og samhold i samfunnet. (Stubbs 2008)

Lokal kultur

Når det er lite tid og penger til å kurse de ansatte er det vanskelig for oss å forestille seg hvordan arbeidsforholdene er. Det varierer hvor mange lærere det er på jobb,

Skoletid på Bajrabarahi Day Care Center. Foto: Anette Kastnes.

men der jeg hadde praksis var det kun en lærer med ansvar for 13 barn i alle aldre med svært ulike behov. Det gjorde sterkt inntrykk å erfare omfanget av jobben som gjøres på dagsentrene og samtidig se hvor få lærere det er til å mestre denne oppgaven.

Når det kommer bistand fra individualistiske kulturer må en fokusere på endringer som kan gjennomføres også når bistanden trekkes ut. Hverdagen på dagsentrene i Nepal er preget av mindre muligheter og flere barrierer enn vi kan forestille oss i Norge og det må vi ta hensyn til. For å kunne gjennomføre utviklingsarbeid mener jeg konseptet eller metoden som skal innføres må tilpasses forholdene i Nepal. Å introdusere «tilrettelegging» som det gjennomføres i Norge kan føre til et lite levedyktig tiltak i Nepal. For oss studentene i Nepal ble det viktig å ha et langsiktig perspektiv og ikke fokusere så mye på å «finne opp kruttet» med spennende tiltak.

Selv om det er viktig å være realistisk er det på en annen side nødvendig å tenke på de ressursene en har, istedenfor de som ikke finnes.

Den kollektivistiske kulturen har en fordel med fokuset på fellesskap. Det er en faktor som bør utnyttes for å imøtekomme den nepalske kulturen. Hvis vi legger vekt på at personer med psykisk

Selv om det er viktig å være realistisk er det på en annen side nødvendig å tenke på de ressursene en har, istedenfor de som ikke finnes.

utviklingshemning kan lære når omgivelsene er tilpasset og at et langsiktig mål er at de kan bidra til storfamilien, tror jeg mange i det nepalske samfunnet har lettere for å se nytten av tilretteleggingen.

Utfordringen med arbeidet i Nepal er nettopp konteksten og kulturen. Det kan være vanskelig å få en forståelse av kulturen, ofte har en mye kunnskap, men det tar lang tid å virkelig forstå (Røkenes og Hanssen 2011). Det er viktig at fagpersonell som kommer til en ny kultur er bevisst på forskjellen mellom kunnskap og forståelse, også når det gjelder seg selv. Like viktig er det i møte med mennesker med en fremmed kultur på jobb i Norge og andre bistandsprosjekter rundt i verden.

Det finnes ikke et fasitsvar eller en oppskrift som kan overføres til alle kulturer for å oppnå inkludering og tilrettelegging for personer med psykisk utviklingshemning.

Veien videre

Det finnes ikke et fasitsvar eller en oppskrift som kan overføres til alle kulturer for å oppnå inkludering og tilrettelegging for personer med psykisk utviklingshemning.

Et tilrettelagt tilbud er et resultat av mange faktorer som påvirker hva en kan og er villig til å gjennomføre i praksis. Både kulturelle, system- og personavhengige faktorer spiller inn og avgjør hva som blir det endelige resultatet. (Stubbs 2008)

Det er en lang vei å gå for at elevene på dagsentrene i Nepal skal ha et tilrettelagt

Kharpa maler ute i Dhading. Foto: Anette Kastnes.

tilbud å komme til hver dag. Men en plass må vi begynne, og forståelsen av at alle barn har de samme rettighetene uavhengig av funksjonsnedsettelse og diagnoser er en viktig start. Sammenlignet med Nepal er familier i Norge i en særstilling. I Nepal er hver familie overlatt til seg selv når det viser seg at det er født et barn med psykisk utviklingshemning. Det er altså en del utfordringer på systemnivå som sender ut et signal til samfunnet og påvirker ressursene dagsentrene har tilgjengelig.

Kunnskap som ressurs

Ved å informere lærerne og familiene om de grunnleggende rettighetene barna deres har er vi et skritt nærmere målet. Det forandrer ikke mye i praksis, men det er et ideal å jobbe mot og en god start for å endre holdningene mot personer med psykisk utviklingshemning.

Holdningsendring er en tidkrevende prosess og mens det jobbes aktivt med å endre samfunnets forståelsesmodell må det skje noen endringer på dagsentrene også.

Jeg tror det er viktig å tenke på hva slags ferdigheter elevene trenger i framtiden for å leve et meningsfullt liv.

Jeg tror det er viktig å tenke på hva slags ferdigheter elevene trenger i framtiden for å leve et meningsfullt liv.

For noen kan det være riktig å fokusere på lesing og skriving, men det bør ikke være det eneste tilbudet på dagsenteret. ADL-trening kan gjøres til en naturlig del av gjøremålene på dagsentrene uten at det vil kreve mer ressurser enn undervisningen per dags dato gjør.

I Nepal gikk det opp for meg at å tilrettelegge i en annen kultur ikke nødvendigvis handler om å kjøpe inn spennende utstyr eller gjennomføre individuell opplæring. Tilrettelegging kan først skje når alle har en felles forståelse og respekt for hverandre.

Jeg har troen på at barna med psykisk utviklingshemning i Nepal i fremtiden kan få et tilbud som er bedre tilpasset deres behov. Landet er i utvikling og flere tar

Å se seg selv på kameraskjermen er populært! Foto: Anette Kastnes.

utdannelse enn før. På dagsentrene er det mange som gjerne vil forbedre hverdagen til elevene og det ønsket i seg selv er en god begynnelse. Da jeg var i Nepal fikk jeg større innsikt i at tilrettelegging er en prosess som tar tid. Med få økonomiske og materielle ressurser blir det vanskeligere, men kunnskap koster ikke penger. Det er imidlertid langt mellom idealet og virkeligheten på dagsentrene. For at personalet på dagsentrene skal utvikle seg faglig må de ha gode forbilder som viser i praksis hva idealet egentlig handler om. Dette kommer sannsynligvis til å ta lang tid og før dagsentrene i Nepal klarer jobben helt på egenhånd må de danne seg

nye erfaringer som bekrefter at denne nye tankegangen fungerer. Jeg anser det som vår jobb, som studenter eller helsepersonell, å veilede og inspirere til stadig utvikling på tvers av kulturer. ●●●

Litteraturliste

- Stubbs, S. og Lewis, I. ed. (2008) *Inclusive education where there are few resources* Oslo: Atlas-alliansen. Hentet 25.01.2014: <http://www.eenet.org.uk/resources/docs/IE%20few%20resources%202008.pdf>
- Røkenes, O.H. og Hanssen, P-H. (2011) *Bære eller bryte. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. 2. utgave, 5.opplag 2011. Bergen: Fagbokforlaget

Ledig side - annonse eller bilde